

Прядка Т.М.
к.е.н., доцент
Камінецька О.В.
к.е.н.
Комаров Д.Ю.
асистент

Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Рівень агроекологічної безпеки визначається мірою антропогенного навантаження на довкілля та обсягами зусиль, спрямованих на відновлення і збереження прийняттого стану навколишнього природного середовища і агроресурсного потенціалу зокрема, які можна оцінити за допомогою ряду показників, що фіксуються статистично. Баланс зазначених зусиль забезпечує оптимізацію співвідношення між обсягами товарного виробництва сільськогосподарської продукції та станом довкілля, тобто між економічними інтересами агровиробників та екологічними запитами суспільства.

Втім, упродовж останніх десятиліть агровиробничі процеси і, перш за все, у рослинництві засновані на організаційно-економічних підходах, що орієнтовані більшою мірою на нарощування потужності виробничо-сировинної ланки. Це забезпечило можливість нарощування обсягів експорту сільськогосподарської продукції (переважно у вигляді сировини), збільшення прибутків агровиробництва у результаті розширення площ під найбільш прибутковими культурами та росту показників їх врожайності. Але нехтування агровиробниками вимог забезпечення ощадливого землекористування та збереження родючості земель сільськогосподарського призначення має високий рівень потенційної загрози продовольчій безпеці, що напряду залежить від якісного стану ґрунтового покриву та призводить до економічних збитків, які несе держава [1].

Виправлення існуючої ситуації потребує організаційно-економічних змін, спрямованих на коригування диспропорцій у системі еколого-економічної ефективності сільськогосподарського землекористування через запровадження комплексу науково обґрунтованих заходів. Це вимагає посилення інституціональної основи її забезпечення при формуванні економічної відповідальності землекористувачів за якісний стан ґрунтового покриву агроугідь, які задіяні у процесі товарного виробництва рослинництва, а саме – нормативно-законодавчих вимог забезпечення моніторингової, сертифікаційної компоненти запровадження дозвільної системи з регулювання процесів використання земель сільськогосподарського призначення.

Оновлення організаційно-економічних умов товарного виробництва рослинництва з метою запровадження економічної відповідальності агровиробників за якісний стан ґрунтового покриву земель сільськогосподарського призначення після їх використання ґрунтується на удосконаленні нормативно-законодавчої основи, розвитку інституційної складової та інформаційно-реєстраційної інфраструктури. Зазначене вимагає

удосконалення теоретичного підґрунтя, з ключовим компонентом систематизації факторів та показників, з яких походить комплекс землеохоронних заходів.

Вплив факторів на рівень агроекологічної безпеки визначається показниками, з яких формується кожна з вказаних груп:

1. В числі **територіально-просторових** факторів можна назвати:

- виробництво сільськогосподарської продукції у порівняльних цінах у розрахунку на 100 га земельних угідь сільськогосподарського призначення;
- урожайність сільськогосподарських культур;
- продуктивність земельних угідь сільськогосподарського призначення;
- обсяг прибутку агровиробничої діяльності на 1 га земель сільськогосподарського призначення;
- рівень розораності території;
- рівень розораності земель сільськогосподарського призначення;

2. Вплив групи **еколого-економічних** факторів визначається через показники:

- вартість реалізації науково обґрунтованої системи землеохоронних заходів;
- динаміка запасів гумусу у ґрунтового покриві на землях сільськогосподарського призначення;
- природна та ефективна родючість ґрунтів;
- структура посівів сільськогосподарських культур;
- дотримання сівозмін;
- рівень антропогенного навантаження на агроecosистему;
- рівень екологічної стабільності території;

3. Вплив групи **технологічних** факторів визначається через показники:

- частка площ під органічним виробництвом;
- фондоозброєність праці;
- фондозабезпеченість сільськогосподарського підприємства;
- матеріаломісткість продукції;
- вихід продукції на одиницю мінеральних добрив діючої речовини;
- вихід продукції на одиницю умовного палива, що використано у технологічному циклі;

4. Вплив групи **організаційно-економічних** факторів визначається через показники:

- продуктивність праці у розрахунку на одного зайнятого;
- валові обсяги продукції у порівняльних цінах;
- виробництво валової продукції сільського господарства на одну особу;
- індекси валової продукції сільського господарства;
- обсяг валового доходу;
- чистий дохід;
- витрати праці на виробництво 1 ц певного виду сільськогосподарської продукції;

- виручка від реалізації певного виду сільськогосподарської продукції;
- собівартість вирощування 1 ц певного виду сільськогосподарської продукції;

- рівень рентабельності виробництва певного виду сільськогосподарської продукції;

- рівень рентабельності сільськогосподарської діяльності;

5. Вплив групи **соціально-економічних** факторів визначається через показники:

- загальна площа земель сільськогосподарського призначення господарства;

- площа збору сільськогосподарських культур;

- землезабезпеченість на одного працівника господарства;

- середньорічні обсяги витрат господарства на заробітну плату;

- середньорічні обсяги витрат господарства на соціальну інфраструктуру.

Отже, наведений перелік показників достатньо повно охоплює широкий спектр характеристик ведення сільського господарства, які формують систему факторів агроекологічної безпеки. Їх поділ та систематизація носить дещо умовний характер, але вплив відбувається комплексно, створюючи сублімований ефект. Запропонований перелік не є ранжованим, адже ієрархія характеристик досить сильно різниться для кожного конкретного випадку і міра впливу кожної з груп факторів визначається організаційно-економічними, еколого-економічними, соціально-економічними умовами господарювання, тобто формується структура факторів впливу на рівень агроекологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Бутрим О.В. Теоретико-методологічні основи формування внутрішнього вуглецевого ринку в контексті збалансованого розвитку агросфери: монографія. Київ : ДІА, 2018. – 356 с.
2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році. Київ : Міністерство екології та природних ресурсів України, ФОП Грінь Д.С., 2017. – 308 с.
3. Коренюк П., Чмуленко Н. Методика оцінки ефективності використання та відтворення продуктивних угідь сільськогосподарських підприємств. Економіст. 2012. № 1. С. 47 – 50.